Андруковіч Г.А., студ. гр. 202а
ФКіСКД
БДУ культуры і мастацтваў
Навуковы кіраўнік –Клімаў І.П.,
канд. філал. навук

СУЧАСНАЯ ПРАБЛЕМАТЫКА РЭКАНСТРУКЦЫІ ВІЛЕНСКАГА БЕЛАРУСКАГА МУЗЕЯ ІМЯ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА

1.1 Гісторыя праблемы. Гісторыя музея пачыналася: "...з прыватнае калекцыі былога менскага гімназіста Івана Луцкевіча. За свае нядоўгія 38 гадоў жыцця гэты выбітны асветнік сабраў вельмі багатую калекцыю і перад смерцю завяшчаў яе Беларускаму навуковаму таварыству ў Вільні. Напачатку, з-за адсутнасці фінасавых сродкаў, гэты збор не быў належным чынам сістэматызаваны і ўпарадкаваны. Толькі ў 1921 г. музей імя І. Луцкевіча набыў памяшканні, калі з прыватнае кватэры быў перавезены ў былы Віленскі базыліянскі кляштар. З гэтага часу пачынаецца адлік гісторыі музею як арганізаванай навукова-мастацкай установы. З пачатку 1920-х гадоў колькасць мастацкіх экспанатаў, разнастайных дакументаў і фотаматэрыялаў значна павялічылася. У гэты час былі сфармаваны тэматычныя і адмысловыя аддзелы: дагістарычны, этнаграфічны, побытавы, рукапісаў і друкаў. Чыннасцю музею кіравала рада, якая працавала на правах секцыі Беларускага навуковага таварыства. З канца 1920-х гадоў яе складалі тры сябры: Антон Луцкевіч (дырэктар), Уладзімір Самойла (бібліятэкар) і казначэй Антон Неканда-Трэпка. У 1933 г. А. Луцкевіч падрыхтаваў і выдаў павадыр па музеі" [1].

Музей праіснаваў да сярэдзіны 20 ст., перажыўшы другую сусветную вайну, далей жа: "19 лістапада 1944 г. у Беларускі музей з'явілася ўрадавая дэлегацыя БССР з прапановай пераехаць у Менск. Дзеля канчатковага вырашэння гэтага пытання Я. Шутовіч прапанаваў 21 лістапада правесці нараду з удзелам прадстаўнікоў беларускай грамадскасці. Але 20 лістапада Янка Шутовіч быў арыштаваны (у Вільні ён з'явіцца толькі праз 12 гадоў)..." [1]. Амаль адразу пасля арышту дырэктара Беларускага музея бальшавікамі

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

было вырашана: “Усе экспанаты падзяліць на групы: 1) экспанаты, што маюць дачыненне да гісторыі літоўскага народу; 2) экспанаты, што маюць дачыненне да гісторыі беларускага народу; 3) экспанаты, што маюць дачыненне да гісторыі і літоўскага, і беларускага народаў; 4) экспанаты, што не маюць дачынення да гісторыі і беларускага, і літоўскага народаў. Экспанаты першай і чацвёртай групаў — пасля адбору — пакінуць у Літве. Падрыхтаваць да вывазу, калі такія ёсць, толькі іх дублікаты. Экспанаты другой групы падрыхтаваць да вывазу, пакінуць у Літве іх дублікаты пры ўмове іх наяўнасці” [1].

1.2. Сучасны стан праблемы Беларускага віленскага музея. Першы аспект праблемы Беларускага віленскага музея можна апісаць наступным чынам: гэта ўстанова, якая пазыцыянавала сябе як беларуская нацыянальная, і таму перспектывы яе аднаўлення ва ўмовах сённяшняй нацыянальнай літоўскай дзяржавы вельмі і вельмі слабыя.

Другі аспект праблемы – музейныя фонды, падзеленыя зараз паміж дзвюма дзяржавамі, пры амаль гарантаванай немагчымасці іх рэстытуцыі. Праблема ўскладняецца тым, што музейныя фонды і Рэспублікі Беларусь, і Літоўскай рэспублікі вельмі небагатыя, а таму не магчыма спадзявацца, што адзін з бакоў ахвяруе сваімі і без таго беднымі калекцыямі дзеля цмянай перспектывы ўз’яднання гэтай гістарычнай установы.

Трэці аспект праблемы палягае ў тэрытарыяльнай прыналежнасці экспанатаў, з якіх вялікая частка датычыць Віленскага краю, хоць і беларускага ў этнаграфічным плане, але ўсё-ткі Віленскага, які тэрытарыяльна ўваходзіць у склад Літоўскай рэспублікі. Разам з тым шмат якія экспанаты музея ўвогуле не ідэнтыфікаваныя – ні тэрытарыяльна, ні этнаграфічна, ці якім-небудзь чынам [2].

У выніку атрымліваецца раздзеленая па розных краінах музейная калекцыя, што належыць раскіданай па розных краінах установе, якая да таго ж не ўспрымаецца як правамоцная адным з бакоў (Беларускі віленскі музей быў утвораны пасля першай сусветнай вайны пры польскай уладзе, што

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

літоўскім бокам успрымаецца як акупацыйная). Калекцыя раздзеленая не толькі паміж краінамі, але і паміж рознымі ўстановамі ўнутры саміх краін, што яшчэ больш ускладняе праблему аднаўлення музея.

2.1 Музеялагічны падыход. Дадзены падыход мусіць даць адказ на здавалася б зусім простае пытанне: "Якім павінны быць музей, зыходзячы з сучаснага стану ягоных калекцыяў?"

Падсумоўваючы сказанае ў пп. 1.1. і 1.2., можна прапанаваць, каб музейныя фонды адноўленага Беларускага віленскага музея ў любым разе часткова ці нават цалкам былі б сфармаваныя на базе копіяў аўтэнтычных экспанатаў. З гэтага гледзішча найбольш натуральным бачыцца стварэнне Віртуальнага Беларускага віленскага музея, што дазваляе вырашыць цэлы шэраг задачаў, з якіх найскладаная – немагчымасць вярнуць аўтэнтычныя экспанаты. Віртуальны музей будзе змяшчаць лічбавыя копіі і рэканструкцыі аўтэнтычных экспанатаў з раз'яднаных музейных калекцый, а таксама ўключаць іх у шырокі навуковы зварот, што выгадна і Рэспубліцы Беларусь, і Літоўскай рэспубліцы.

Формы віртуальнага музея могуць быць абсалютна розныя, што наўпрост залежыць ад спецыфікі музейных калекцый, традыцый дадзенай музейнай установы, тэхнічных сродкаў і магчымасцяў [3].

2.2 Тэхнічныя сродкі і спецыфіка рэканструкцыі музея. Пры стварэнні віртуальнага музея непазбежна ўзнікаюць наступныя праблемы:

- выяўлення музейных памяшканняў;
- выяўлення <u>розных</u> музейных экспанатаў;
- музейнай палітыкі (сюды адносіцца форма і змест атрыбуцыі экспанатаў, мовы музейных экскурсій і інш., наяўнасць або адсутнасць сродкаў немузейнай інтэрпрэтацыі, склад экспазіцыйнага матэрыялу).

Пры аднаўленні Беларускага віленскага музея прапануецца пры выяўленні экспазіцыйных памяшканняў віртуалізаваць іх падобна да памяшканняў Базыльянскага кляштара ў Вільні, дзе Беларускі музей

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

размясціўся ад пачатку. Такая прапанова тлумачыцца найперш пэўнай традыцыяй і гістарычнай пераемнасцю Беларускага музея ад ранейшага за яго таварыства Філаматаў, якія былі часткова зняволеныя ў базыльянскіх мурах (у дадатак, гэта робіць саму аўру памяшканняў Базыльянскага кляштара яшчэ аднім музейным экспанатам, што, пэўна, ўлічвалася і тагачаснымі музейнымі супрацоўнікамі пры правядзенні экскурсій). Разам з тым, пераймаючы знешні выгляд будаўнічых структураў памяшканняў корпусу Базыльянскага кляштара, прапануецца не паўтараць саму планіроўку дасканала, але пры захаванні знешняга выгляду канструкцыяў "рассунуць" памяшканні – гэта тлумачыцца патрэбай экспанаваць усе экспанаты, тады, як пры самім існаванні музея гэта было немагчыма з прычыны недахопу экспазіцыйных плошчаў.

Пры віртуалізацыі экспанатаў прапануецца наступнае рашэнне:

- экспанаты выяўленчага характару (карціны, замалёўкі, дрэварыты, адбіткі пячатак, фотаздымкі, кнігі і да т.п.) віртуалізаваць праз стварэнне віртуальнай мадэлі карціны з праекцыяй выявы экспаната;
- экспанаты аб'ёмныя віртуалізаваць падвойна: з аднаго боку праз стварэнне віртуальнай 3-мернай копіі экспаната, з іншага – праз рэпрэзентацыю 2-мерных фотаздымкаў з арыгінала.
- экспанаты тэкставага характару могуць быць рэпрэзентаваныя праз тэкставы файл з ілюстратыўным матэрыялам.
- экспанаты, якія былі страчаныя альбо яшчэ не выяўленыя, дазваляецца рэпрэзентаваць праз віртуалізацыю аналагаў.

3. Вынік. Віртуальны Беларускі віленскі музей імя Івана Луцкевіча павінны стаць не проста зборам лічбавых копій колішняга музея, гэты музей павінны стаць музейна-адукацыйным рэсурсам. Ён будзе здольны не толькі рэпрэзентаваць музейныя калекцыі, што належылі неіснуючай ужо ўстанове, але праз сучасныя сродкі віртуалізацыі паспрабаваць перадаць атмасферу беларускага культурніцкага жыцця Вільні 1-й паловы 20 ст. Зыходзячы з гэтых мэтаў, плануецца не абмяжоўвацца толькі музейнымі зборамі і

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

памяшканнямі, але рэпрэзентаваць, да прыкладу, віртуальную вандроўку па Вільні 1930-х гадоў (у фармаце відэастужкі), а таксама праз падобныя віртуальныя сродкі і рэсурсы.

Літаратура:

1. Запартыка, Г. Аб перспектывах навуковай рэканструкцыі музею імя Івана Луцкевіча ў Вільні / Г. Запартыка // Спадчына. – 2003. – № 4-5.

2. Інвэнтарная кніга Музэю ім. Ів. Луцкевіча Беларускага Навуковага Таварыства ў Вільні // Спадчына. – 1995. – № 1-5.

Рошчына, Т. Перамешчаныя культурныя каштоўнасці. Лекцыя 1. Рэстытуцыя культурных каштоўнасцяў (юрыдычныя, маральныя і навуковыя аспекты) / Беларускі калегіюм: Найноўшая гісторыя // http://baj.by/belkalehium/lekcyji/historyja/roszczyna_01.htm

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ